

**ARBETSLIVS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
UTLÅTANDE 18/2008 rd**

**Regeringens proposition till riksdagen om stats-
budgeten för 2009**

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 19 september 2008 propositionen om statsbudgeten för 2009 (RP 116/2008 rd) till finansutskottet för beredning. Enligt 38 § 3 mom. i riksdagens arbetsordning har arbetslivs- och jämställdhetsutskottet beslutat lämna utlåtande om sitt behörighetsområde till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- forskningsdirektör Heikki Räisänen, industriråd Paula Nybergh, konsultativ tjänsteman Markku Virtanen och specialplanerare Raija Saastamoinen, arbets- och näringsministeriet
- avdelningschef Mikko Hurmalainen, biträdande avdelningschef Mikko Staff, regeringsråd Esko Salo, överinspektör Susanna Grimm-Vikman, överinspektör Ritva Partinen och överinspektör Jouni Varanka, social- och hälsovårdsministeriet
- överinspektör Irma Heikkilä-Paukkonen, inrikesministeriet
- finansråd Hannu Jokinen, finansministeriet
- avdelningschef Antti Suvanto, Finlands Bank
- överinspektör Berit Kiuru, Immigrationsverket
- distriktschef Kaarina Myyri-Partanen, Nylands arbetarskyddsdistrikt

- direktör Raimo Harjunen, Södra Österbottens arbetskrafts- och näringscentral
- byrådirektör Riku Immonen, Södra Birkalands arbetskraftsbyrå
- byrådirektör Heino Vasara, Fjällapplands arbetskraftsbyrå
- generaldirektör Harri Vainio, Arbetshälsoinstitutet
- direktör Tiina Koivuniemi, Civiltjänstcentralen
- teknologiexpert Anne Turula, Utvecklingscentralen för teknologi och innovationer
- byråchef Rainer Hiltunen, Minoritetsombudsmannens byrå
- generalsekreterare Hannele Varsa, delegationen för jämlikhetsärenden
- planerare för undervisningsväsendet Minna Salmi, Vanda stad
- social- och hälsovårdspolitisk expert Riitta Työläjärvä, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf
- direktör Markku Lemmetty, Akava r.f.
- expert, FöM Vesa Rantahalvari, Finlands näringsliv
- direktör Antti Neimälä, Företagarna i Finland rf
- verkställande direktör Marjukka Karttunen, Yrittäjänaiset ry
- ordförande Lea Karjalainen, Finlands Arbetslösas Samarbetsorganisation TVY rf

- prognoschef, ekon. dr Pasi Sorjonen, Näringslivets forskningscentral
- biträdande direktör Jukka Suokas, Finnvera Abp.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Hur det försämrade läget i ekonomin och sysselsättningen påverkar sysselsättningsanslagen

Det förändrade ekonomiska läget

Tillväxtprognoserna för världsekonomin har skrivits ner ordentligt under höstens lopp. I en prognos från Internationella Valutafonden (IMF) från mitten av oktober är den globala BNP-tillväxten en knapp procentenhet lägre än i juli. Världsekonomin kommer enligt prognosen att växa med 3 procent och världshandeln med drygt 4 procent nästa år. Tillväxten finns mestadels i Kina, Ryssland och länder i utveckling. Flera OECD-länder väntas rentav gå in i en ekonomisk recession. Prognosen för Finland var att den ekonomiska tillväxten kommer att ligga på 1,6 %.

Budgetpropositionen bygger på antagandet att tillväxten i vår ekonomi avtar under 2009 men att efterfrågan på arbetskraft ändå ökar och att arbetslösheten minskar, visserligen långsammare än tidigare. Till följd av den internationella finanskrisen och den avstannade tillväxten i de utvecklade länderna (USA och de flesta EU-länderna) ser ekonomin och sysselsättningen ändå ut att bli sämre nästa år än vad som förutsågs när budgetpropositionen var under arbete. Snabbast kommer det försämrade ekonomiska läget att märkas i industrin, byggsektorn och transportsektorn. Det finns risk för att arbetslösheten börjar öka nästa år i stället för minska så som det står i budgetpropositionen.

Utskottet anser att utsikterna för ekonomin och sysselsättningen för med sig många utmaningar. De föreslagna skattelättnaderna och höj-

ningen av hushållsavdraget kommer visserligen i rätt tid ur konjunkturpolitisk synvinkel. Vilken stimulerande effekt de får på konsumtionsefterfrågan beror också på hushållens förtroende för sin egen ekonomi och för den allmänna utvecklingen i ekonomin och sysselsättningen.

Byggsektorn bör stimuleras genom tidigare-lagda offentliga investeringar

Enligt budgetpropositionen ska staten under 2009 komma igång med många offentliga investeringar. Utskottet anser att det just nu är sysselsättningspolitiskt lämpligt att tidigarelägga offentliga investeringar och börja bygga hyresbostäder. Dessutom är det ekonomiskt motiverat eftersom råvarupriserna och entreprenadanbuderna blir billigare. Det är också viktigt att i tid börja förbereda investeringarna för 2010, eftersom det året väntas bli ännu svårare än 2009 för sysselsättningen.

Arbetspensionsfonderna utgör en betydelsefull kapitalreserv i samhället. Det skulle vara angeläget att reda ut om fondmedel i större utsträckning kunde disponeras för investeringar i hemlandet, som bostadsproduktion, även om sådana inte ger lika stor avkastning som investeringar i utlandet. Å andra sidan är det lättare att hantera riskerna i inhemska än i utländska investeringar.

Sysselsättningspolitiska investeringsunderstöd gör det möjligt att snabbt öka investeringarna i infrastruktur utanför tillväxtcentra, på områden där de privata investeringarna hotar att upphöra. Utskottet ser det som påkallat att öka understöden vid eventuella plötsliga strukturomvandlingar. I budgetpropositionen föreslås anslaget för investeringar i sysselsättningsfrämjande syfte minska med nästan 11 miljoner euro.

Behovet av sysselsättningsanslag

Med hänvisning till den väntade positiva sysselsättningsutvecklingen minskar regeringen anslaget för sysselsättnings- och utbildningsåtgärder samt speciella åtgärder med ca 77 miljoner euro. Per arbetslös uppgår anslaget till 2 540 euro enligt siffrorna i budgetpropositionen, vilket är nästan lika mycket som väntas bli använt i år.

Erfarenheterna av den ekonomiska depressionen förra årtiondet och följderna av att den öppna arbetslösheten ökade är avskräckande. Alla som blev arbetslösa då har fortfarande inte kommit ordentligt ut på arbetsmarknaden igen. Därför är det nödvändigt att staten ser till att den öppna arbetslösheten inte når någon hög nivå den här gången.

Vi måste få alla som är i arbetsför ålder och förmår arbeta att stanna kvar på arbetsmarknaden så att vi genast efter konjunkturedgången kan möta de utmaningar som följer av förändringen i befolkningens åldersstruktur och bristen på arbetskraft. Arbetsförvaltningen bör ha de metoder och anslag som behövs för att de som blir arbetslösa till följd av lågkonjunkturen kan få arbete på nytt så fort som möjligt.

Många har svårt att hitta nya jobb därför att de saknar grundläggande yrkesutbildning. Hur omfattande problemet är beskrivs av att t.ex. upp till 30 % av alla män i åldern 30-35 år saknar grundläggande yrkesexamen. När sysselsättningsläget försämras bör myndigheterna ha de resurser som behövs för att göra det möjligt för arbetslösa att skaffa sig behörighet genom yrkesinriktad vuxenutbildning. Också permitteringar till följd av minskad efterfrågan bör så långt det är möjligt nyttjas för att höja utbildningsnivån och fortbilda de permitterade. Tilläggsutbildning och fortbildning blir allt viktigare i ett samhälle i snabb förändring.

Även om det sker en nedgång i exportindustrin, byggsektorn och transportererna, kan vissa sektorer som servicesektorn fortfarande ha brist på arbetskraft. Arbets- och näringsförvaltningen bör se till att de som blir arbetslösa t.ex. inom exportindustrin och byggsektorn i mån av möjlighet utbildas så att de kan ta emot jobb inom servicebranscher som lider av arbetskraftsbrist.

Under en lågkonjunktur bör man också se till att det finns fortsatt tillgång till service för långtidsarbetslösa. Lågkonjunkturer för nämligen med sig att det blir ännu svårare för långtidsarbetslösa och partiellt arbetsföra att komma ut på den öppna arbetsmarknaden. Då ökar behovet av sysselsättningsmöjligheter i sociala företag och inom tredje sektorn. Det är angeläget att utöka och förbättra hälsovårdstjänsterna för arbetslösa, anser utskottet.

Utskottet föreslår att finansutskottet bevakar prognoserna för arbetslösheten och reagerar i förekommande fall. Dessutom bör regeringen nästa år bereda sig på att via tilläggsbudgetar reagera snabbt på en eventuell nedgång i sysselsättningen genom att öka anslagen för arbetskraftspolitiska åtgärder och investeringsunderstöd till områden med akuta strukturomvandlingar.

Regionutveckling och medel ur EU:s strukturfonder

Regionutvecklingen bygger idag huvudsakligen på program som delfinansieras av EU:s strukturfonder. I början av 2007 inleddes en ny strukturfondsperiod, men det har varit en hel del problem med att genomföra Europeiska socialfondens och regionutvecklingsfondens handlingsprogram.

En flaskhals har varit att kommunerna ska stå för en stor andel av finansieringen. Kommunernas andel är 25 procent av den nationella offentliga finansieringen, vilket betyder att de måste bidra med ca 31 miljoner euro till finansieringen av ESF- och ERUF-programmen 2009.

Kommunernas intresse för att bidra till projektfinansieringen har numera svalnat, särskilt deras som har en kärv ekonomi. Därför riskerar många projekt att inte bli genomförda. Följaktligen kan det hända att en stor del av medlen för det första året (2007) av strukturfondsperioden förblir oanvända.

Utskottet föreslår att regeringen i brådskande ordning reder ut hur problemen med kommunernas medfinansiering kan

lösas och ser till att den nationella regleringen inte är onödigt sträng.

Produktivitetsprogrammet

Arbetarskyddsinspektörerna

I sitt utlåtande om ramarna för statsfinanserna 2009—2012 (AjUU 8/2008 rd — SRR 2/2008 rd) har utskottet behandlat grunderna för produktivitetsprogrammet och dess konsekvenser för arbetarskyddsdistrikten. I utlåtandet uppmärksammar utskottet särskilt den planerade nedskärningen av 100 årsverken inom arbetarskyddsdistrikten 2012—2015. Det kommer att innebära att inspektionspersonalen minskar med 22 %. Utskottet upprepar här de synpunkter som det framfört i sitt tidigare utlåtande i fråga om arbetarskyddets betydelse och de fortsatt ökande arbetsuppgifterna inom inspektionen. Jämfört med de medel som går åt till arbetarskyddsinspektörernas löner genererar arbetarskyddsinspektionerna en mångdubbel summa för samhället i form av inbesparade hälso- och sjukvårdskostnader och pensionskostnader samt ökade skatteintäkter eftersom den svarta ekonomin kan motarbetas effektivare. Det är påkallat att arbetarskyddsinspektionerna inriktas på att motarbeta svart ekonomi för att garantera att företagen kan konkurrera på lika villkor.

Utskottet föreslår att produktivitetsprogrammet ändras så att antalet arbetarskyddsinspektörer inte skärs ner för mycket.

Arbetshälsoinstitutets resurser för forskning

Utskottet upprepar de synpunkter som det framfört i sitt utlåtande om ramarna för statsfinanserna när det gäller betydelsen av Arbetshälsoinstitutets forskning för att utveckla arbetslivet och förbättra uthålligheten i arbetet. Det vidhåller att det är viktigt att bedöma minskningsmålen lämplighet en gång till. Nedskärningarna gäller i hög grad den forskning som institutet bedriver med hjälp av extern finansiering, medan universitet och andra forskningsinstitutioner samtidigt uppmanas att utöka sin externa finansiering.

Arbets- och näringsbyråernas verksamhetsvillkor

Enligt produktivitetsprogrammet ska arbets- och näringsbyråernas personal skäras ner med 1 139 årsverken 2008—2015. År 2009 ska sammanlagt 45 årsverken skäras bort vid arbets- och näringscentralerna och arbets- och näringsbyråerna jämfört med 2008. I kombination med de redan genomförda nedskärningarna kommer det att betyda att det blir mycket svårt att driva alla de nuvarande byråerna.

För att både arbetsgivare och arbetssökande säkert ska få den service de behöver måste det finnas skäligena kommunikationer till arbets- och näringsbyrån eller åtminstone till något kontor. Personalen måste känna till företagets och arbetssökandenas förhållanden i området. Utskottet anser att servicenätverket måste stå kvar på dagens nivå för att servicestandarden ska vara tryggad.

Personalen har minskat till den grad att det redan i nuläget är svårt att tillhandahålla tillräckligt med arbetskraftstjänster. Tydligast märks det i hur svårt det är att rekrytera specialister och i ett minskat utbud av yrkesvägledning.

Samtidigt som produktivitetsprogrammet genomförs ska arbetskraftsbyråerna omvandlas till arbets- och näringsbyråer, vilket betyder att deras uppgifter och kompetensområde vidgas. Det blir allt svårare att hitta lämplig arbetskraft för lediga jobb till följd av arbetskraftsbrist och matchningsproblem. Uppgiften blir mer krävande eftersom allt fler arbetslösa hör till de svår-sysselsatta som saknar färdigheter som motsvarar arbetsgivarnas förväntningar. För att hjälpa ut de svår-sysselsatta på den fria arbetsmarknaden behövs det åtgärder av många olika slag och en kunnig personal med kapacitet för brett samarbete. Dessutom måste personalen ha nödvändig kompetens och sätta ned mycket arbete på att ordna arbetskraftspolitisk utbildning i närmare samarbete med företagen. Utskottet understryker att produktivitetsprogrammet inte får leda till sämre service för arbetsgivare och arbetssökande på något som helst håll i landet.

Personalens löner inom arbetsförvaltningen släpar efter och det gör det svårt att rekrytera be-

hörig och engagerad personal, särskilt i tillväxtcentra. Omsättningen bland personalen är snabb och det kräver ökande satsningar på rekrytering och utbildning av ny personal. Det är angeläget att staten ser till att lönerna inom arbets- och näringsförvaltningen är konkurrenskraftiga så att arbets- och näringsbyråerna har tillgång till behörig personal.

Resurserna för att främja jämställdhet

Det är bra att motiven till flera huvudtitlar än tidigare innehåller bedömningar av hur olika åtgärder påverkar könsperspektivet. I kommande budgetpropositioner är det viktigt med ännu bredare och konkretare bedömningar. För ändamålet bör det tas fram statistik enligt förvaltningsområde och samlas in information specificerad enligt kön.

I regeringsprogrammet finns många explicita insatser för jämställdhet inskrivna, och det jämställdhetsprogram som regeringen godkände den 17 juli 2008 innehåller också en lång rad viktiga åtgärder. Men i budgetpropositionen för 2009 anvisas det inte tillräckligt med resurser för att genomföra dem.

I sitt budgetförslag föreslog social- och hälsovårdsministeriet två nya tjänster till jämställdhetsombudsmannens byrå, men de har strukits i budgetpropositionen. Det behövs mer resurser för jämställdhetsplanering och för handledning och övervakning av lönekartläggningar. Effektivare insatser på det här området skulle främja likalöneprogrammet. Också förslaget att ändra jämställdhetslagen, som riksdagen nu behandlar, kommer att medföra fler uppgifter för jämställdhetsombudsmannens byrå.

I jämställdhetsprogrammet uppger regeringen att den kommer att se till att en informationstjänst för jämställdhet inrättas senast 2009. Men budgetpropositionen innehåller inte det anslag som behövs för att sätta igång verksamheten. Utskottet anser att informationstjänsten är viktig och vill se att den startas snarast möjligt.

Utskottet föreslår att budgeten ökas med 180 000 euro för att inrätta en informationstjänst för jämställdhet.

Det finns regionala resurscentra för kvinnor i Kajana, Idensalmi, Åbo, Tammerfors, Vanda och Uleåborg. De arbetar lokalt med rådgivning och innovationer och främjar bl.a. jämställdhetsplanering, kvinnlig företagsamhet, samarbete och samgång i nätverk. Deras verksamhet har stor betydelse för att föra ut jämställdhetsarbetet i regionerna. De har bidragit till att sprida rådgivningen om jämställdhetsplanering och arbetet för att främja kvinnlig företagsamhet runtom i landet. Med de resurser som jämställdhetsombudsmannens byrå har är det omöjligt att få till stånd rikstäckande tjänster.

Resurscentren finansieras via projektfinansiering, som på senare tid haft problem med egenfinansieringsandelen. För att kunna fortsätta med sin verksamhet behöver centren mer bestående finansiering för anställning av verksamhetsledare, lokalyror och andra omkostnader. Det behövs 80 000 euro per center, dvs. sammanlagt 560 000 euro per år. Enligt utskottet är det viktigt att centren fortsätter med sin verksamhet.

Utskottet framhäver vikten av de lån som Finnvera beviljar kvinnliga företagare för att stödja kvinnlig företagsamhet. Lånen är speciellt betydelsefulla för att kvinnor ska kunna starta och driva företag i ett läge där det är dyrt eller svårare än vanligt att få lån på den allmänna finansmarknaden. Det är påkallat att särskilt främja kvinnlig företagsamhet i budgeten för nästa år, eftersom det är möjligt att läget i ekonomin och sysselsättningen försämras.

De ungas situation måste förbättras

Enligt budgetpropositionen ska antalet nybörjarplatser inom yrkesutbildningen ökas med 4 000. Tillskottet är nödvändigt och viktigt. Men trots tillägget svarar antalet platser inte mot efterfrågan. Utskottet framhåller att det måste finnas tillräckligt med utbildningsplatser, inbegripet verkstadsplatser, så att alla unga som går ut grundskolan kan ges möjlighet till sådan utbildning som är lämplig för dem.

Snabbare tillträde till civiltjänst

Regeringen har som mål att få de unga snabbare ut i arbetslivet och att motarbeta marginalisering. Årligen söker ca 2 400 unga män till civiltjänst. Enligt budgetpropositionen ska 1 650 män antas till en utbildningsperiod på civiltjänstcentralen 2009. Men för närvarande får man köa till utbildningen upp till två år. Utskottet anser att de långa köerna onödigt skjuter fram de sökandes tillträde till studier och arbetsliv och ökar risken för marginalisering.

Samtidigt påpekar utskottet att tjänstgöringsplatserna inte har ökat som väntat trots reformen i fjol. Enligt motiven i budgetpropositionen blir 255 män utan tjänstgöringsplats efter en utbildningsperiod i år. De fullgör sin arbetstjänst på civiltjänstcentralen, vilket kostar samhället nästan en halv miljon euro. Det kan inte anses vara rationellt vare sig för samhället eller personerna själva. Civiltjänstcentralen kan inte ordna meningsfulla arbetsuppgifter för så många.

Utskottet ser det som påkallat att regeringen främjar tillgången på tjänstgöringsplatser genom att effektivt gå ut med information till tjänstgöringsställena om möjligheten att få stöd för civiltjänstgörarnas boendekostnader och i förekommande fall vidtar åtgärder om antalet tjänstgöringsplatser inte ökar efter behov trots effektivare information.

Minoritetsombudsmannens utredningar

Riksdagen godkände den 7 oktober 2008 en proposition med förslag till lag om ändring av 2 § i lagen om minoritetsombudsmannen och diskrimineringsnämnden. Där står det att en av minoritetsombudsmannens uppgifter är att "göra och låta göra oberoende utredningar i frågor som gäller etnisk diskriminering". I konsekvensbedömningen i propositionen står det: "de snävt tilltagna personalresurserna och verksamhetsanslagen har begränsat verksamhetsmöjligheterna" och "minoritetsombudsmannens resurser be-

höver förstärkas för att det ska vara möjligt att göra och låta göra utredningar".

Minoritetsombudsmannens verksamhetsanslag ingår i inrikesministeriets verksamhetsanslag. Enligt utredning har det ännu inte fattats några beslut om ökade resurser för den nya uppgiften. Utskottet anser att minoritetsombudsmannens byrå bör få resurser som svarar mot kvaliteten och kvantiteten på de ökande uppgifterna.

Personalbiljetten bör göras mer lockande

Personalbiljetten är avsedd att öka intresset för att åka kollektivt till och från jobbet. Det skulle nämligen hjälpa till att nå klimatmålen. Dessutom skulle trafiken löpa bättre och behovet av väginvesteringar minska.

Men nu är personalbiljetten inte särskilt lockande och effekterna har varit mindre än väntat.

Utskottet påskyndar alla åtgärder för att öka personalbiljettens attraktivitet.

Samtidigt vill utskottet uppmärksamma den dåliga tillgången på kollektivtrafik i glesbygden. Enligt nyheterna finns det planer på att lägga ner många bussavgångar i glesbygden trots att budgetpropositionen innehåller anslag för stöd till kollektivtrafik. Utskottet framhåller betydelsen av välfungerande allmänna kommunikationer när det gäller att öka arbetskraftens rörlighet och tillförsäkra alla möjligheter att färdas på lika villkor. Utredare Olli Riikonens rapport till trafikminister Anu Vehviläinen den 12 september 2008 innehåller bra förslag till hur kollektivtrafiken i glesbygden kan säkerställas.

Utlåtande

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser

att finansutskottet bör beakta det som sägs ovan.

Helsingfors den 17 oktober 2008

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Arto Satonen /saml
vordf. Jukka Gustafsson /sd
medl. Susanna Haapoja /cent
Hannakaisa Heikkinen /cent
Anna-Maja Henriksson /sv
Arja Karhuvaara /saml
Johanna Karimäki /gröna
Merja Kuusisto /sd

Merja Kyllönen /vänst
Esa Lahtela /sd
Jari Larikka /saml
Sanna Perkiö /saml
Paula Sihto /cent
Katja Taimela /sd
ers. Pentti Tiusanen /vänst
Henna Virkkunen /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Ritva Bäckström.

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

Budgetpropositionen bygger på antagandet att tillväxten i vår ekonomi avtar under 2009 men att efterfrågan på arbetskraft ändå ökar och arbetslösheten minskar, men visserligen långsammare än tidigare. De ekonomiska prognoser som budgetpropositionen bygger på har snabbt blivit förlegade på grund av den internationella finanskrisen, den långsammare ekonomiska tillväxten och lågkonjunkturen. Arbetslöshetssiffrorna har börjat gå upp inom industrin och byggsektorn. Utsikterna för ekonomin och sysselsättningen 2009 har försämrats dramatiskt.

I det här läget behövs det snabba åtgärder för att stimulera ekonomin och sysselsättningen: investeringar och byggprojekt bör tidigareläggas och startas, sysselsättningsanslagen ökas, kommunernas ekonomi stärkas och förmånerna till låginkomsttagare höjas. Låginkomsttagarna har fått det allt sämre ställt i takt med de höjda priserna på boende, energi och livsmedel. Matpriserna har stigit klart snabbare i Finland än i euroområdet i genomsnitt. Hushållen har det nu också svårare att klara av sina skulder.

De skattelättnader som föreslås för nästa år bör riktas till låginkomsttagare, som konsumerar största delen av sina inkomster. Nu föreslår regeringen att inkomstskatten ska sänkas med 870 miljoner euro utöver inflationsjusteringarna. Regeringens inkomstpolitik prioriterar dem som har bra inkomster och som inte använder skattelättnaderna för konsumtion utan för att samla mer förmögenhet.

Den försämrade sysselsättningen och företagens ökande svårigheter kan också leda till att intäkterna av kommunalskatten och samfundsskatten minskar snabbt och att kommunekonomin råkar illa ut eftersom den är så åtstramad i utgiftsramarna. Då försämras kommunernas kapacitet att sysselsätta människor och tillhandahålla välfärdstjänster. Därför måste vi genast ta fram en plan för att undvika kris i den kommunala ekonomin.

Sysselsättningspolitiska investeringsunderstöd och stöd till områden med akuta omstruktureringar

Om nedgången i den globala ekonomin leder till stora nedskärningar inom exportsektorn, bör regeringen vara beredd på tilläggsbudgetar av stora mått. Stödet för investeringar och stödet till områden som genomgår omstrukturering måste ökas, likaså resurserna för omställningsskyddet.

I budgetpropositionen föreslås anslaget för investeringar i sysselsättningsfrämjande syfte minska med nästan 11 miljoner euro (-36 %) jämfört med i år. Förslaget bygger inte på någon realistisk bedömning av läget i ekonomin och sysselsättningen. Bidragen bör ökas väsentligt och disponeras för stöd till investeringar i infrastruktur på områden med svår arbetslöshet och för att generera ersättande arbetstillfällen.

För stöd till de områden som statsrådet utsett till områdena med akuta omstruktureringar anvisas 12 miljoner euro, alltså lika mycket som i år. Utifrån den senaste tidens nyheter om uppsägningar står det klart att det kommer att behövas mycket mer än så nästa år.

Behovet av sysselsättningsanslag

Anslaget för sysselsättnings- och utbildningsåtgärder samt speciella åtgärder minskar med ca 77 miljoner euro. Nedskärningen stämmer överens med regeringsprogrammet och tidigare rambeslut men kommer att slå alldeles fel på grund av det snabbt försämrade läget i ekonomin och sysselsättningen.

De kringskurna sysselsättningsanslagen disponeras för yrkesinriktad arbetskraftsutbildning och lönesubventionerat arbete i företag. Budgetförslaget upprepar det som står i regeringsprogrammet om att förbättra de arbetskraftspolitiska åtgärdernas effektivitet och öka samarbetet med företag. Problemet har de facto alltid varit att hitta företag som är intresserade av att sysselsätta.

sätta eller utbilda arbetslösa arbetssökande med hjälp av stöd. Det kan bli ödesdigert för många svårssysselsatta att anslagen skärs ner samtidigt som arbetslösheten ökar och åtgärder sätts in på den privata sektorn. För att sysselsätta sådana arbetslösa behövs det särskilda metoder och mer långvarig stödd sysselsättning.

När sysselsättningsläget blir sämre måste man utöka arbetskraftsutbildningen, den yrkesinriktade vuxenutbildningen och den offentliga sektorns sysselsättningsresurser. Dessutom måste sysselsättningsmöjligheterna i sociala företag och inom tredje sektorn tas bättre till vara.

Bättre grundtrygghet vid arbetslöshet

I inledningen till sitt program uppger regeringen att "medborgarnas grundskydd skall förstärkas". Ett av de viktigaste elementen i den finländska grundtryggheten är arbetsmarknadsstödet. En klar majoritet av de arbetslösa lever på arbetsmarknadsstöd.

Men regeringen föreslår inte någon nivåhöjning av arbetsmarknadsstödet i budgetpropositionen. Det ska bara göras en inflationsjustering som innebär att stödet höjs med 73 cent per dag. Ändå har många undersökningar (bl.a. FPA) visat att det knapphändiga arbetsmarknadsstödet är en viktig orsak till utsattheten i vårt land. Reellt sett har arbetsmarknadsstödet inte höjts alls sedan 1995 (bara med 0,7 % mellan 1995 och 2007). Under den tiden har realinkomsterna ökat med 27 procent.

Regeringens prioriteringar kommer att leda till ökad fattigdom och marginalisering fastän arbetslöshetsutgifterna samtidigt beräknas minska med 50 miljoner euro. Vänsterförbundet kräver att grundtryggheten vid arbetslöshet höjs till samma nivå som full folkpension.

Arbetskraftsförvaltningen har utifrån reformen av lagen om arbetsmarknadsstöd (2006) börjat med en "storstädning" i arbetslöshetsregistret. I en anvisning till servicecentren för arbetskraften i maj 2007 meddelade ministeriet att arbetskraftsmyndigheterna har rätt att åsidosätta personer som inte är motiverade och inte har häl-

sorelaterade förutsättningar eller social kompetens. Enligt uppgift av FPA har nu upp till 40 000 arbetslösa som fått arbetsmarknadsstöd i över 500 dagar fått börja leva på bara kommunalt utkomststöd. De har alltså praktiskt taget blivit utestängda från de aktiverande åtgärder som avses i lagen om arbetskraftsservice.

Utländsk arbetskraft och bekämpning av svart ekonomi

Trots det allt svårare sysselsättningsläget tänker regeringen utöka den utländska arbetskraften utan att föreslå några effektiva insatser för att se till att de finländska anställningsvillkoren alltid tillämpas på utländska arbetstagare. Tusentals inhyrda arbetstagare från EU har i vårt land fått sådana anställningsvillkor och sådant bemötande som i stor utsträckning strider mot de gällande kollektivavtalen och bestämmelserna om arbetarskydd och företagshälsovård. Det handlar om organiserad affärsverksamhet som har gått in för att dumpa anställningsvillkoren och utnyttja arbetstagarna på ett sätt som påminner om människohandel. Den utländska hyrda arbetskraften omfattas inte av beskattningen och är till stor del svart ekonomi. En del företag som förmedlar arbetskraft har också visat sig ha kontakter med internationell ekonomisk brottslighet.

Samtidigt som vi främjar arbetskraftsinvandringen är det påkallat att övervaka anställningsvillkoren för den hyrda arbetskraften från EU, tilldela övervakningen tillräckliga resurser (arbetarskyddsdistrikten, polisen, åklagarväsendet) och effektivt bekämpa den svarta ekonomin. Det behövs också heltäckande förhandskontroll av anställningsvillkoren för arbetstagare från tredjeländer.

Behovet av resurser för bekämpning av den svarta ekonomin och ekonomiska brottsligheten ökar i samma mån som den gränsöverskridande arbetskraftens rörlighet och arbetskraftsinvandringen. Bekämpningen kräver mer anslag och andra åtgärder vid sidan om. Det krävs också ändringar i lagstiftningen och strängare kontroll av företag som anlitar utländsk arbetskraft.

Vad som behövs är ett effektivt handlingsprogram för att bekämpa den svarta ekonomin. Programmet bör speciellt ta fasta på:

- beställarens eller utförarens förpliktelser och det verkliga beställaransvaret (bl.a. ansvar för utestående betalningar i anställningen vid försummelser),

- omvänd momsplikt,
- arbetsmarknadsorganisationernas åtalsrätt,
- bättre kontroll-, informations- och förhandlingsrättigheter och bättre anställningsskydd för förtroendemän och personalrepresentanter,

- skyldighet för företag som anlitar utländsk hyrd arbetskraft att göra anmälan om personalen i realtid till skattemyndigheten,

- mer resurser för arbetarskyddsdistrikten att kontrollera utländska anställdas arbetsvillkor,

- ett intensivt samarbete mellan arbetarskyddsmyndigheterna och skatteförvaltningen, informationsutbyte och ömsesidiga anmälningar på eget initiativ om upptäckta försummelser.

Lagen om beställaransvar har visat sig vara bristfällig eftersom den inte kräver ett direkt ansvar av beställaren eller utföraren när ett företag i en underleverantörskedja försummar sina anställningsförpliktelser. Ett verkligt beställaransvar förutsätter också ekonomiskt ansvar för ett underleverantörsföretags försummelser.

Företag som anlitar utländsk hyrd arbetskraft måste förpliktas att i realtid lämna in uppgifter om sina anställda, förskottsinnehållning på lönerna, källskatter och socialskyddsavgifter till skattemyndigheten. Beställaren, huvudentreprenören eller det företag som anlitar inhyrd arbetskraft och den som här i landet representerar den utländska arbetsgivaren måste bli ansvariga inför skattemyndigheten för att personalförteckningen uppdateras och är korrekt. Det har inte gått att genomföra omvänd momsplikt i Finland trots att obetalda skatter betyder ett bortfall av skatteinkomster för staten (ca 400—500 miljoner euro per år enbart inom byggsektorn) och avsevärda konkurrensnackdelar för ärliga företag.

Med omvänd skatteplikt avses att huvudentreprenören, inte underentreprenören ska betala skatt på försäljningen av underleverantörstjänster. Det är ytterst viktigt därför att entreprenader

numera bildar långa kedjor och försummelser med att betala skatt och avgifter framför allt förekommer i slutet av kedjan. Flera EU-länder har infört omvänd momsplikt.

Produktivitetsprogrammet

Arbetarskyddsinspektörerna

Enligt statens produktivitetsprogram ska 100 årsverken bort 2012—2015, vilket innebär att de personella resurserna och inspektionerna på arbetsplatser minskar med ungefär 22 procent.

Samtidigt får arbetarskyddsinspektörerna allt fler lagfästa tillsynsuppgifter. De ska nu övervaka efterlevnaden av upp till fyrtio lagar och hundra förordningar. Behovet av tillsynsresurser minskar inte, tvärtom ökar det betydligt. Det är bara arbetarskyddsinspektörerna som har befogenhet att övervaka och kontrollera anställningsvillkoren för utländsk arbetskraft. Arbetarskyddsinspektörerna spelar också en viktig roll i arbetet mot svart ekonomi och ekonomisk brottslighet.

Antalet arbetarskyddsinspektörer bör inte minskas utan ökas. Det är nödvändigt att garantera resurserna för att vi ska nå målet om 50 procent fler inspektioner på arbetsplatser fram till 2011.

Arbetshälsoinstitutets resurser

Planerna på nedskärningar enligt produktivitetsprogrammet vid Arbetshälsoinstitutet bör inte sättas i verket. De nedskärningar som regeringen föreslår ska koncentreras till just den forskning som institutet bedriver med hjälp av extern finansiering. Det är ofattbart och inkonsekvent, för andra forskningsinstitutioner och universitet uppmanas uttryckligen att utöka sin externa finansiering.

Statsbidragstillskottet som står inskrivet i budgeten täcker inte kostnadsstegringen på grund av kollektivavtalen. Det fattas en miljon euro. Budgeten bör innehålla medel för de redan avtalade lönehöjningarna.

Ståndpunkt

Vi föreslår således

att det i budgeten för 2009 tas in nödvändiga anslag på grund av det försämrade sysselsättningsläget för att det ska

kunna sättas in fler sysselsättningsåtgärder, investeringar ska kunna tidigareläggas, grundtrygghet för arbetslösa höjas och effektivare åtgärder vidtas mot svart ekonomi.

Helsingfors den 17 oktober 2008

Merja Kyllönen /vänst
Pentti Tiusanen /vänst

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

I sitt utlåtande lyfter arbetslivs- och jämställdhetsutskottet mestadels på ett tillfredsställande sätt fram problemen i sysselsättningen och arbetslivet. Men där i det stora hela saknas det konkreta förbättringsförslag och förslag till tilläggsanslag som socialdemokraterna har sett som viktiga.

Utskottet har arbetat på utlåtandet om nästa års budget i ett läge där den globala ekonomiska tillväxten ser ut att försvagas betydligt. Krisen på den internationella finansmarknaden har lett till sviktande förtroende. Företagen är inte så villiga att investera när den ekonomiska tillväxten mattas av. Nu har konsumenterna också i Finland sämre förtroende för ekonomin och det förväntas i sin tur leda till uppsägningar. Arbetslösheten hotar att öka, särskilt inom exportindustrin och byggsektorn.

Regeringspartierna borde ha insett faktum och omvärderat budgeten för nästa år plus ökat anslagen för sysselsättningsfrämjande insatser i stället för att skära ner dem. Nu är det läge att omedelbart satsa på sysselsättningen.

Sysselsättningsanslagen

Nedskärningen i sysselsättningsanslagen är ansevärd, 77 miljoner euro. Redan innan budet kom om det försämrade ekonomiska läget var vi av den åsikten att en så stor nedskärning är överdriven.

De som blir arbetslösa under lågkonjunkturen måste kunna hänvisas till utbildning eller andra sysselsättningsfrämjande åtgärder snarast möjligt. Det är beskrivande för behovet av ökade anslag att bara varannan som söker till arbetskraftspolitisk utbildning blir antagen. Sakkunniga har bedömt att utbudet bör öka med 20 000–30 000 platser för att vi ska kunna bemöta efterfrågan i nuläget på lämpligt sätt.

Det är särskilt oroväckande att resurserna för förberedande utbildning av arbetslösa minskar

så mycket. Utbildning av det här slaget är en metod som ska göra det lättare för invandrare, långtidsarbetslösa, äldre och handikappade arbetssökande att bli antagna till yrkesutbildning och komma ut i arbetslivet. Det främsta målet är att handleda de arbetssökande så att de kan välja en lämplig yrkesutbildning. Det går att utforma individuella lösningar genom att kombinera utbildningen med t.ex. rehabilitering eller sysselsättningsstöd. Ett exempel är språkutbildningen som tusentals invandrare får i form av förberedande arbetskraftsutbildning. För långtidsarbetslösa är däremot rehabilitering ofta avgörande för att de ska återfå arbetsförmågan och självförtroendet.

Anslagen för stödsysselsättning inom den statliga och kommunala sektorn minskar. I glesbygden är kommuner och statliga inrättningar ofta de arbetsplatser där arbetslösa huvudsakligen kan stödsysselsättas. Därför är vi emot en nedskärning av resurserna för de här åtgärderna. När anslaget för stödsysselsättning i den statliga och kommunala sektorn minskar blir kommunerna tvungna att allt mer själva finansiera sysselsättningen av långtidsarbetslösa. På så sätt ökar kommunernas utgifter ytterligare.

Under en lågkonjunktur bör man som sagt också se till att de långtidsarbetslösa har tillgång till fortsatt service. Vi tror inte på de metoder som utskottet föreslår, att utöka sysselsättningsanslagen genom tilläggsbudgetar under loppet av nästa år. Finansieringen bör garanteras redan nu.

Vi har också föreslagit bättre utbildningsmöjligheter för dem som omfattas av omställningsskydd. I en budgetmotion (BM 91/2008 rd) kräver vi fyra miljoner euro i tilläggsanslag för ändamålet.

Anslagen för investeringar i sysselsättningsfrämjande syfte

Sysselsättningsfrämjande investeringar har haft mycket stora positiva effekter för näringslivets

utveckling inte minst i områden med svår arbetslöshet och orter i strukturomvandling. De har använts för att finansiera en hel del turism-, transport- och miljöprojekt. Stödet har på bästa sätt bidragit till just varaktig sysselsättning och en allsidigare näringsstruktur.

Fler arbetarskyddsinspektörer, inte färre

Så som t.ex. social- och hälsovårdsministeriets trepartsarbetsgrupp Resurssi II framhåller i en nyligen överlämnad halvtidsrapport, kommer arbetarskyddsförvaltningen efter den nedskärning med hundra årsverken som föreslås i statens produktivitetsprogram inte längre att kunna fullgöra sina inspektionsuppgifter effektivt. Tillsynen över arbetarskyddet innebär arbetsintensiva inspektioner på arbetsplatser, så ett minskat antal inspektörer kommer att inverka direkt på antalet inspektioner. De stora nedskärningarna kommer oundvikligen också att leda till sämre kompetens och kvalitet.

I år har arbetarskyddets distriktsförvaltning 462 årsverken och av dem är 380 för tillsyn. Arbetarskyddsförvaltningen har åtagit sig att skära ner fem årsverken senast 2011. Med dagens resurser övervakas ca 13 000 av de totalt ca 240 000 arbetsplatserna i hela landet. På årsnivå utförs ungefär 20 000 inspektioner. För att tillsynen ska kunna fortsätta i nuvarande utsträckning krävs det dock större satsningar än tidigare.

Arbetarskyddsförvaltningen spelar en mycket viktig roll t.ex. på grund av den svarta ekonomin, den ökade användningen av utländsk arbetskraft och det ökade antalet olycksfall i arbetet. Enligt arbetarskyddsdistriktens resultatavtal ska antalet inspektioner öka med 50 procent fram till 2011. Det betyder fler inspektioner per inspektör redan i dagsläget. Vi nöjer oss således inte med det som majoriteten i utskottet framhåller, att antalet arbetarskyddsinspektörer inte får skäras ner för mycket. Tvärtom behövs det fler inspektörer så att det blir möjligt att nå målet med fler inspektioner.

Planerna på att minska antalet inspektörer i arbetarskyddsdistrikten enligt produktivitetsprogrammet bör skrotas och fler inspektörer tillsättas så att inspektio-

nerna enligt distriktens resultatavtal är 50 procent fler kring 2011.

Arbets- och näringsbyråernas resurser får inte minska väsentligt

Statens produktivitetsprogram och de nedskurna medlen under omkostnadsmomentet, som praktiskt taget är ännu effektivare som styrmedel, har slagit hårt mot arbetsförvaltningen. Så som utskottet påpekar kommer produktivitetsprogrammet också att kräva att det skärs i arbetskraftsbyråernas personella resurser. Följaktligen kommer arbetskraftsbyråerna att få arbeta under ökad press, särskilt i de stora städerna.

Den positiva sysselsättningsutvecklingen hotar att stanna av eller vända åt motsatt håll till följd av det världsekonomiska läget. Samtidigt får byråerna fler uppgifter. För att sysselsätta långtidsarbetslösa behövs det dessutom särskilda metoder och mer långvarig stödd sysselsättning. Personalens uppgifter och arbetsbeskrivningar har förändrats väsentligt. Det betyder att personalen ständigt måste vara på alerten och uppdatera sin kompetens. Nu när den ekonomiska tillväxten mattas av måste vi stödja arbetskraftsbyråerna i deras viktiga arbete för att sysselsätta människor och tillhandahålla yrkesvägledning t.ex. för ungdomar och unga vuxna. Utan de behövliga resurserna ligger personalens arbetshälsa i vågskålen och då riskeras också servicestandarden.

Arbetskraftsbyråerna ska bli arbets- och näringsbyråer och få nya uppgifter, t.ex. att tillhandahålla tjänster för företag, och då kommer de snarare att behöva mer personal. På byråerna och arbetskrafts- och näringscentralerna bör det tas fram nya metoder och nya tjänster och stödformer som medger snabb och professionell kundtjänst utan ökad byråkrati. Därför bör personalen få utbildning och finansiella resurser för utbildningen. Om och när man vill göra om utbetalningen av arbetslöshetsförmåner och andra stöd till aktiverande åtgärder måste arbetsförvaltningen ha tillräckligt med arbetskraft.

Arbetsförvaltningens tjänster måste bli tillgängliga på lika villkor och hålla samma kvalitet i alla regioner. Nivån på och tillgången till of-

fentliga tjänster får överhuvudtaget inte försämrats p.g.a. produktivitetsprogrammet. Det måste beaktas att olika sektorer och regioner har mycket olika möjligheter att öka produktiviteten. Produktivitetsprogrammet bör genomföras med utgångspunkt i att ämbetsverk och inrättningar fortfarande ska klara av sina uppgifter. Programmet får inte bara gå ut på att skära ner personal och lägga ut verksamheter.

Kommunerna måste tillhandahålla adekvat arbetskraftsservice. I områden där avstånden redan nu är orimligt långa måste arbetskraftsbyråernas tjänster finnas att tillgå på så nära håll som möjligt. Därför godtar vi inte planerna på att lägga ner de lokala servicekontoren och ersätta dem med webbtjänster. En dator kan inte ersätta råd och instruktioner av en kompetent arbetskraftskonsult. Risken är att sådana omställningar ytterligare försämrar möjligheterna att hitta jobb i områden där det inte annars heller finns tillräckligt med arbetstillfällen.

En bra personalpolitik, arbetshälsa och arbetstrivsel bör prioriteras. Vi föreslår att finansutskottet stryker den ytterligare nedskärningen med ca 45 årsverken i budgeten för nästa år.

Arbetshälsoinstitutet

Enligt propositionen ska Arbetshälsoinstitutets anslag minskas på grund av produktivitetsprogrammet. Institutet har åtagit sig att skära ner 5 årsverken bland sina statligt finansierade personella resurser, men inte att minska den personal som finansieras med externa intäkter (25 årsverken). Institutet omfattas av budgetekonomin i fråga om statsbidraget men inte i fråga om sin egen finansiering.

Nytan med att förbättra arbetslivet och arbetshälsan återspeglas i hela samhällets konkurrenskraft i form av bättre avpassad arbetskraft och högre produktivitet. För att institutet fortfarande ska kunna arbeta på ett övergripande och rikstäckande plan får det inte utsättas för oskäligt stora personalnedskärningar. Resurserna bör alltså inte kringskäras så som beskrivs ovan.

Programmet för arbetslivsutveckling måste fortsätta

Programmet för arbetslivsutveckling (2004-2009), som startades när socialdemokraterna satt med i regeringen, var tänkt att bidra till nya lösningar som skulle sätta fart på produktiviteten på arbetsplatserna, främja personalens hälsa och välbefinnande i arbetet och få den att orka längre i arbetslivet. Ambitionen var att ledningen och personalen skulle lösa problem i samråd och hitta metoderna för att tillgodose sina utvecklingsbehov.

I och med att arbets- och näringsministeriet inrättades övertogs programmet av Utvecklingscentralen för teknologi och innovationer, som sorterar under ministeriet. Det är i och för sig positivt att utvecklingscentralen tog över de frågor som gäller att utveckla arbetslivet, för nu kan tidigare åtskilda dimensioner av innovationsverksamheten analyseras som sinsemellan kompletterande element och synergieffekter uppnås.

Men det finns också vissa risker. Det kan bli krävande att samordna två olika tänkesätt, där det ena bygger på teknologiska innovationer och är dominerande vid utvecklingscentralen såväl som i samhället överlag. Utvecklingscentralens starka fokus på teknologi kan fortsätta att leva sitt eget liv och gradvis kväva sin mindre partner. Därför är det viktigt att tillförsäkra utvecklingscentralen en tillräckligt stark position i den nya organisationen med hänsyn till dess uppgifter och kapacitet att dra nytta av nya möjligheter. Den sociala dimensionen i arbetet med innovationer måste få tillräckligt med resurser och möjligheter att utvecklas. Det betyder bl.a. att man måste försäkra sig om att innovativa forsknings- och utvecklingsprojekt i arbetslivet får de pengar de behöver och att det finns tillräckligt med personella resurser i utvecklingscentralens nya organisation.

Ståndpunkt

Vi föreslår

*att moment 32.30.51 ökas med
30 000 000 euro för sysselsättnings-*

och utbildningsåtgärder samt speciella åtgärder,

att anslagen för investeringar i sysselsättningsfrämjande syfte på moment 32.30.64 förblir på samma nivå som 2008,

att moment 33.20.53 ökas med 4 000 000 euro för statsandelen till utbildningsdagpenningen för att förbättra utbildningsmöjligheterna för de personer som omfattas av omställningskydd och

att finansutskottet i övrigt beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 17 oktober 2007

Jukka Gustafsson /sd
Esa Lahtela /sd

Katja Taimela /sd
Merja Kuusisto /sd